

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ, АРХЕОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ**

**АРХІТЕКТУРА СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІНДІЇ: УСТАЛЕННЯ
БУДДІЙСЬКОЇ ТА ІСЛАМСЬКОЇ ТРАДИЦІЙ**

Кваліфікаційна робота (проєкт)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент 4 курсу 07-442 групи
Спеціальності 032 Історія та археологія
Освітньо-професійної програми
Історія та археологія
Корінчук Олександр Олександрович

Керівниця: к.і.н., доцентка
Михайленко Г.М.

Рецензентка:
к. і. н., старший викладач
Сачко Д.В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ.1 ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	5
РОЗДІЛ.2 СТАНОВЛЕННЯ БУДДІЙСЬКО ТРАДИЦІЇ.....	8
РОЗДІЛ.3 КУЛЬТУРНО-АРХІТЕКТУРНИ ЗМІНИ В РЕГІОНІ ПІД ВПЛИВОМ ІСЛАМУ	14
3.1 Північ та Схід Індії в епоху Середньовіччя.....	14
3.2 Центральна та Південна Індія у середньовічний період	19
ВИСНОВКИ.....	24
СПИСОК ВИКОРАСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26
ДОДАТКИ.....	30
Додаток А	30

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Індійський субконтинент став засновником декількох світових релігій та становлення нових традицій в декількох світових релігіях. Індія стала колискою буддизму та становлення ісламу в монументальній архітектурі та поєднання з традиційною індійською культурою і утворення нових архітектурних форм. Буддизм в Індії почав своє становлення ще за часів стародавньої історії і з формуванням нових традицій та періодів в історії Індії дали йому можливість розвиватися в архітектурі. Також архітектура буддизму в середньовіччя здобула нових форм в тому що вона поєднала в собі деякі деталі камасутри та інших видів брахманізму а потім індуїзму щоб протриматися на більший період. З завоюванням Індії мусульманами з'являється в регіоні нова віра була більш радикальною але Індія змогла зробити так щоб іслам ввібрав в себе традиційні звичаю індійської віри в архітектурі та живописі та в інших вимірах релігії. Індія стала засновником нової архітектурного стилю індо-ісламський стиль який панував на південній та південно-східній Індії. У сучасному світі цікаво та актуально вивчати розвиток традицій буддизму та ісламу в архітектурній традиції. Ісламський світ дуже різноманітний а саме в архітектурі кожна сучасна країна має свій стиль, тому важливо вивчати становлення архітектури в Індії бо це є певним маркером розвитку мистецтва та зодчества світового. Також потрібно зазначити, що важливо вивчати становлення буддизму в Індії бо вона є колискою цієї релігії і становлення архітектури дуже важливо у світовому розумінні буддизму.

Об'єктом дослідження виступають культурно-історичні традиції, що формувалися та змінювалися протягом цивілізаційного розвитку Індії.

Предметом дослідження є буддистські та ісламські традиції в архітектурі середньовічної Індії.

Мета роботи полягає в аналізі історичних особливостей формування архітектури в Індії часів середньовіччя та простеженні особливості

поширення та втіленні в індійській архітектурі складових буддійської та ісламської традицій.

Для розкриття мети дослідження передбачається вирішення наступних **завдань:**

- охарактеризувати історіографію питання щодо розвитку архітектури середньовічної Індії та визначити відомості про перші втілення елементі буддійської та ісламської традицій;
- окреслити архітектурні споруд, які відносяться до періоду дослідження;
- проаналізувати буддійську традицію в середньовічній індійській архітектурі;
- простежити вплив ісламу на архітектурні стилі в Індії в період Середньовіччя.

Територіальні межі дослідження: територія розповсюдження індійської середньовічної цивілізації, що включає землі таких сучасних держав: Індія, Пакистан, Бірма, Непал, Бангладеш, Бутан.

Хронологічні межі: Середньовіччя в Індії за працями різних істориків датування в західній історіографії прийнято вважати за початок середньовіччя це падіння імперії Гуптів в 550 рік . Також є думка що середньовіччя потрібно рахувати з першої половини сьомого століття. Однак з цим є погляд, що середньовіччя почалось в першої половини восьмого століття. Кінцем середньовіччя прийнято вважати падіння Делійського султанату в 1526. Але є думка, що кінцем потрібно вважати падіння Імперії Великих Моголів. З цього випливає що для Індії середньовіччя є умовним і умовні межі дослідження це з 550 р. по 1857 р.

Практичне значення роботи полягає в тому, що матеріал може бути використаний для підготовки до семінарів, написання рефератів, а також надає можливість ознайомитися з особливостями архітектуру в середньовічній Індії усім зацікавленим у цій темі.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження архітектури буддизму та ісламу в Індії періоду раннього середньовіччя було започатковано в ХІХ столітті англійськими вченими. Насамперед вони намагалися прослідити походження буддизму та його першооснову. Хоча немає жодної книги, яка б повністю зосереджувалась на буддійському мистецтві та архітектурі Індії, але є низка видань про буддійське та індійсько-ісламське мистецтво, що надають ґрунтовний огляд цієї сфери. Наприклад, статі Едварда Снелгроува та ін. (1978) – вважаються класикою на тему розвитку зображень Будди в архітектурі та мистецтві. Джозеф Цвальф (1995) доповнює картину про ранній буддизм в архітектурі Гандхари та Хадди. Окремою в історіографії архітектрури Індії періоду Середньовіччя стоять роботи Сьюзан Л. Хантінгтон, Джон С. Хантінгтон (1985), адже вони містять широке відображення індійського буддійського мистецтва та архітектури з найдавніших моментів до періоду Пала (VI – XII ст.).

Кілька публікацій, таких як Деніза Патрі Лейді (2008) і Жилия Бегена (2009), надають більше вичерпні огляди розвитку буддійського мистецтва в Індії. Як демонструє Яніс Леошко у своїй роботі [3], ранній розвиток історичних досліджень буддійського мистецтва та архітектури в Індії тісно пов'язаний із відкриттям буддизму британцями. Це почалося зі звітів про дослідження буддистських осередків на півночі Індії, наданих Олександром Каннінґемом та його колегами під егідою Археологічної служби Індії протягом 1880-х років. Першим і найважливішим місцем, яке привернуло увагу, була Бодхгая, місце просвітлення Будди, та інші місця, пов'язані з історичною біографією Будди.

Мистецтво та архітектура, що збереглися в місцях паломництва, разом із художніми творами всесвітньо відомих індійських чернечих центрів, таких як Наланда та Вікрамасіла, складають важливу частину основного канону буддійського мистецтва та архітектури Індії. На жаль, немає жодних мистецьких чи архітектурних пам'яток, що відносяться до часу історичного

Будди Сак'ямуні (бл. VI століття до н. е.). Залишки деяких буддійських ступ (буддійських реліквійних курганів) збереглися з наступного періоду, але найдавніший великий корпус буддійських артефактів належить до правління Ашоки Великого в Імперії Маур'їв (268-231 до н. е.). Раннє буддистське мистецтво Індії включало багато загальноіндійських релігійних зображень, таких як Якша і Якшіні, якими були прикрашені ступи (кургани Будди), щоб охороняти поріг між священним і буденним як символи родючості та процвітання. Буддійські ступи були головним предметом побожності та художнього вираження в Стародавній Індії.

До перших двох століть нашої ери основний матеріал для вивчення буддійського мистецтва та архітектури надходив з археологічних розкопок та досліджень ступ, де ми знаходимо чудові та творчі передачі візуальних наративів про біографію Будди та джатаки (історії попередніх життів Будди) в камені. Створення зображень набрало обертів протягом перших двох століть нашої ери як ефективний засіб для отримання релігійних заслуг (пуньям), і відтоді бачимо вибух у виробництві зображень Будди та бодхісатв (просвітлених істот), особливо в Гандхара (сучасний Пакистан) і в районах навколо Матхури (штат Уттар-Прадеш, Індія). За винятком кількох добре відомих легендарних осіб, таких як Ашока та Канішка, виключне королівське покровительство буддистських установ у стародавній Індії було винятком із правил. Подорожі Мегасфена описують дерев'яну архітектуру Раджагрі. Раджагрі тоді була важливим місцем для буддистів. Записи Фа хі-ан і Мегасфен надають деталі будівель Паталіпутри, яка також була важливим містом буддистів.

Археологічні дослідження, проведені в Амараваті-Нагаркондаат Андхра-прадешхас, надали подробиці про найпривабливішу та найвідомішу ступу південної Індії. З місця цієї зруйнованої ступи отримано багато написів щодо будівництва, діяльності бхікку, донерів для цієї віхари, і багато подібних деталей. Ці дослідження дають знання про буддійську архітектуру, також отримано формування секти чайтяків, які були ремісниками. Буддизм

архітектура та іконографія розглядаються дослідниками індійської архітектури як епоха великих розробок в індійській архітектурі. Вивчення цього є важливим для розуміння архітектурної традиції Індії.

Розвиток буддистських місць, крім тих, що знаходяться навколо місць паломництва, часто був пов'язаний з торгівлею та комерцією. Багато ранніх буддистських пам'яток пройшли через століття розширенням та реконструкцією, а деякі з них тривали тисячоліття. З IX століття загальне покровительство буддистських закладів зменшилося в багатьох частинах Індії, але східні райони (Біхар і Орісса в Індії та Бангладеш) залишалися оплотом буддистської діяльності до XIII століття. Буддистське мистецтво та архітектура Індії надихнули та дали художні мотиви для будівництва незліченних буддистських артефактів та споруд в інших частинах буддистського світу протягом історії. З відродженням буддизму в Індії у XX столітті мистецькі прояви з різних куточків буддистського світу, а також із власної спадщини Індії тепер повертаються, щоб інформувати та формувати новий етап буддистського мистецтва та архітектури в Індії. Огляд всієї історії архітектури Індії можна знайти в статті «Індійська архітектура». Важливі технічні терміни коротко пояснюються в глосарії індійської архітектури [24].

Отже, тривалий час вивченням історії індійських архітектурних традицій займалися переважно дослідники з Великобританії. Лише після здобуття Індією незалежності цим питання почали займатися самі індуси та представники інших країн світу долучилися до знайомства з архітектурою Середньовічної Індії та її особливостями.

РОЗДІЛ 2

СТАНОВЛЕННЯ БУДДІЙСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ

Буддизм, який розвинувся в Індії з п'ятого століття до нашої ери, відіграв дуже важливу роль у тому, щоб зробити Індію такою, якою вона є. Буддизм у свій ранній період був філософією, яка вважала мирське горе основною істиною, а свободу від нього – звільненням. Даршана (Даршан, даршана – термін в індуїстській філософії, що означає споглядання, бачення Бога, об'єкта релігійного поклоніння, гуру або святого.) мав тісний зв'язок із повсякденним життям людей і взаємодіяв з проблемами суспільства. Він дотримувався стилю життя громади та розглядав мирські проблеми, з якими стикалося суспільство свого періоду. Даршана мав тісний зв'язок з практичними науками, які розвивалися в суспільстві [6].

Канонічні тексти Даршани, такі як Вінаяпітака, дають нам уявлення про діяльність, якою займалися Бхікшу. Вони були досвідченими ремісниками в багатьох галузях технічних знань, які допомагали їм взаємодіяти з повсякденним життям суспільства. Це призвело до розвитку буддійської традиції в багатьох галузях технічних наук. Це окрім добре відомої традиції буддизму в індійській філософії та індійській поезії [1].

Буддійську архітектуру можна вивчати переважно на основі таких джерел:

1. Текстової традиції
2. Історичних пам'яток
3. Вивчення архітектури та іконопису
4. Матеріалів археологічних досліджень.

Текстова традиція

У Віная Пітака шостий розділ Куллавагга (малих правил) детально описує будівництво Віхари поблизу Кхетавани. Це було побудовано учнем Будди Ананда Піндака. Ананда Піндака, помітивши важке життя Бхіку – (пали: бгіккху; телонг; монг. гелен) у буддизмі найвищий ступінь монашого посвячення. Він вирішив захистити їх, вирішив побудувати шістдесят осель

для Бхіку [21]. Отримавши дозвіл на це від Будди він побудував першу Віхару в Кхетавані. З опису цього в Тхеравадинській Віная Пітаки зрозуміло, що це були однокімнатні квартири для Бхіку з мінімальними зручностями. Пізніше до цих будівель додали просторі вікна двері та інші місця для відпочинку щоб захистити Бхіку від поганої погоди, комах і таких природних катаклізмів.

Також, розпочинається будівництво Ступ у важливих місцях життя Будди та в пам'ять про померлу людину. Пізніше ступи були побудовані послідовниками Будди. У Махасуданасутті міститься історія про те, як божественного архітектора Вішвакарми запросили побудувати ступу. Опис добре прикрашеної ступи також міститься в тексті. У пізніших текстах, таких як Віманаватту, є описи, які через образи висвітлюють архітектурні деталі буддійських споруд [9].

У ранній період сам Будда був представлений лише через символи. Ця символіка, яка використовується в скульптурі в буддійських віхарах, зрозуміла лише через історії та описи текстів. У період I-V ст. нашої ери Будду почали зображувати в ідолах. Форми ідолів, які були включені в буддизм через тантра-яну або ваджраяну, описано в тексті Саданамала, який відноситься до XI століття нашої ери. Тексти про Вастувідію, схожі на Маямата, включають скульптуру ідола Будди. Тут також обговорюються різні конструкції Сабхи, деякі з яких належать до буддійської традиції [2].

Слід відмітити, що історичні пам'ятки буддизму включають основні типи архітектурних комплексів: Ступа, Віхара, Чайтя.

1. Буддистська ступа з напівсферичним куполом - яскравий приклад буддистської архітектури. Ступи - це прикрашені та складні могильні кургани, де колись були покладені кістки та прах святої людини. Згідно з традицією, після смерті Господа Будди імператор Ашока наказав побудувати велику кількість ступ в пам'ять про Господа Будду по всій державі, в яких були закріплені фрагменти його кісток, зуби, волосся тощо [9]. Спочатку ступа була цегляна, а навколо неї була зроблена дерев'яна огорожа. Оригінальна ступа в Санчі знаходиться всередині нинішньої ступи. Існуючу ступу розширили і

зробили навколо неї кам'яну огорожу або решітку. Тепер камінь використовувався замість дерева. У чотирьох напрямках було зроблено обхідну доріжку, кам'яне коло та чотири витончено висічені ворота. Згодом оригінальну дерев'яну чатру, яка символізувала ступу, побудовану над кістками Господа Будди або його найближчих послідовників, було замінено новим елементом на куполі, гармікою, який символізував величну велич. Це прямокутна буддистська решітка зі стовпом, увінчаним величною чхатрою, іноді однієї, а пізніше трьох і більше. Просуваючись вгору, їх розмір стає менше. Символ ступи був замінений новим елементом на куполі, Гармонікою, що символізує королівську велич [5].

Корпуси та ворота Бхархут, Санчі та Бодх-Гая на півночі та Амараваті та Нагарджунаконда на півдні є найвідомішими. Будівництво вертикальних стовпів і аргал, які базувалися на дерев'яних будівлях, сприяло створенню куполів з вишуканим барельєфним різьбленням. На цих поверхнях улюблені символи буддизму – лотос, слон, бик, лев і кінь, а також деякі історії про попередні народження Будди Джатака висічені в нижньому рельєфі так близько, що їх можна назвати віхами в історії індійського мистецтва. Ступа Санчі має 120 футів у діаметрі та 54 фути у висоту. Можна сказати про ці ворота, що більша частина ранньої індійської архітектури була зроблена з дерева та була точною імітацією кам'яних храмів і запозичань з Персії та Китаю.

Дослідження Махавасту Дів'явадани та Кріясамграхи допомогли розвинути хронологію фігуративної ступи в Індії з другого століття до н. е. до шостого століття нашої ери, таким чином дозволяючи нам зробити крок попереду в наших знаннях неодмінна пам'ятка буддизму. За словами М. Сівараммурті Ступа розглядається як пам'ятник для вшанування[18]. Буддійські тексти, такі як Авадана Сатакам, Махавадана і Ступаваданам згадують про пам'ятний знак аспекти ступи, навіть джайнська література як-от Рая Пасеная Сутта, посилається на це. Ймовірно в більш пізній період стала, Ступа набула й мотивного характеру.

2. Віхара зазвичай відноситься до буддійського монастиря для відречених буддистів, переважно на Індійському субконтиненті. Це поняття є давнім, і в ранніх санскритських і палійських текстах воно означало будь-яке розташування простору або житлових приміщень [13]. Термін розвинувся в архітектурну концепцію, де він стосується житлових приміщень для ченців із відкритим спільним простором або внутрішнім двориком особливо в буддизмі. Термін також зустрічається в чернечій літературі адживіка індуїстів і джайнів зазвичай посилаючись на тимчасовий притулок для мандрівних ченців або черниць під час щорічних індійських мусонів. У сучасному джайнізмі монахи продовжують кочувати з міста в місто, за винятком сезону дощів (чатурми) і термін «віхара» відноситься до їхніх поневірянь. Печерна віхара Канха в печерах Насік I століття до нашої ери є однією з найдавніших. Печера II-IX століття в печерах Аджанта зі статуєю Будди в центральній камері храму. Віхара або зал віхара має більш конкретне значення в архітектурі Індії особливо в давньоіндійській скелі. Тут мається на увазі центральний зал та з'єднані з ним невеликі келії іноді з висіченими з каменю ложами. У деяких є келія святині, розташована в центрі задньої стіни, яка містить ступу в ранніх прикладах або статую Будди пізніше. Типові великі місця такі як печери Аджанта печери Аурангабад печери Карлі та печери Кангері містять кілька віхар [5]. Деякі включали чайтю або зал для поклоніння неподалік. Віхара виникла як притулок для ченців під час дощу.

3. Чайтя зал чайтя чайтя-гріха (санскрит Caitya , палі Cetiya) відноситься до святині, святилища, храму або молитовного залу в індійських релігіях [1; 9] Цей термін найбільш поширений у буддизмі, де він відноситься до простору зі ступою та округлою апсидою в кінці навпроти входу та високим дахом із заокругленим профілем [3]. Власне кажучи чайтя – це сама ступа [4], а індійські будівлі – це зали чайтя але ця відмінність часто не спостерігається. За межами Індії цей термін використовується буддистами для найменування місцевих стилів невеликих ступоподібних монументів у Непалі, Камбоджі, Індонезії та інших місцях. У Таїланді ступа, а не зал для ступ, називається чеді.

[5] В історичних текстах джайнізму та індуїзму, включаючи ті, що стосуються архітектури, чайтья відноситься до храму святилища або будь-якого священного пам'ятника [6, с. 123; 7, с. 26; 19]. За межами чайтьї в архітектурному комплексі Аджанта знаходиться дев'ятнадцять печер із чотирма зонами з використанням невеликих повторюваних мотивів «арок чайтья» [12].

Найбільш ранні приклади чайтья, які збереглися, – це індійська архітектура, висічена в скелі. Вчені сходяться на думці що стандартна форма відповідає традиції окремо стоячих залів з дерева та інших рослинних матеріалів, жодна з яких не збереглася. Вигнуті ребристі стелі імітують дерев'яну конструкцію. У попередніх прикладах деревина використовувалася в декоративних цілях, до кам'яних дахів додавали архітектурна деталь.

У печерах Бхаджа та «Великій Чайтьї» печер Карла збереглися оригінальні архітектурні деталі; в інших місцях позначки на стелі показують, де вони колись були. Пізніше ці архітектурна деталь вирубали в скелі. Часто до кам'яних конструкцій додавали дерев'яні елементи, такі як ширми, ганки, балкони. Приклади, що збереглися, схожі за своїм широким розташуванням, хоча дизайн змінювався протягом століть [8]. Зали високі й довгі, але досить вузькі. У дальньому кінці стоїть ступа, яка є центром відданості. Кінець залу таким чином округлений як апсида в західній архітектурі [26]. Завжди є колони вздовж бічних стін, що йдуть до початку вигнутого даху і прохід за колонами, створюючи проходи та центрального нефу і дозволяючи ритуальний обхід або прадахшина або відразу навколо ступи, або навколо проходу за колонами. Ззовні є ганок, часто дуже вишукано декорований, відносно низький вхід, а над ним – часто є галерея. Єдине природне світло окрім невеликої частини входу надходить через велике вікно у формі підкови над ганком, що повторює вигин даху всередині. Загальний ефект напрочуд подібний до менших християнських церков періоду раннього середньовіччя, хоча ранні чайті виникли на багато століть раніше.

Віхара була ключовою будівлею в буддійських монастирських комплексах, де жили навчалися та молилися. Типові великі місця містять кілька віхар на кожну чайтью.[21]

Отже, характерними для буддійського періоду індійської архітектури є і молитовні зали - чайтья, що висікалися в скелях і прообразом яких були дерев'яні громадські будинки зібрань. Храм народжується немовби в надрах самої природи, а зодчий працює як скульптор, доповнюючи її. Тут кам'яне склепіння також імітує дерев'яні конструкції, а скульптура й архітектура утворюють єдиний сплав, у котрому важко відокремити всі частини храму. Також, є Віхара яка також є одною з основних споруд. Ще є такі визначні споруди як Чайтья та Ступа.

РОЗДІЛ 3

КУЛЬТУРНО-АРХІТЕКТУРНІ ЗМІНИ В РЕГІОНІ ПІД ВПЛИВОМ ІСЛАМУ

3.1 Північ та Схід Індії в епоху Середньовіччя

Індо-ісламська архітектура стосується ісламського періоду на Індійському субконтиненті, особливо на території сучасних штатів Індії, Пакистану та Бангладеш. Хоча іслам уже закріпився на західному узбережжі та на крайньому північному заході субконтиненту в ранньому середньовіччі, фактична фаза індо-ісламського будівництва почалася з підкорення північно-індійського регіону Гурідами наприкінці XIII століття [10]. Він бере свій початок у релігійній архітектурі мусульманської Персії, яка принесла з собою численні стилістичні та структурні інновації, але з самого початку демонструє індійський вплив на обробку каменю та будівельні технології. У ранній новий період, Перські та індуїстські елементи нарешті злилися в автономну архітектурну єдність, яка чітко відрізнялася від стилів позаіндійського ісламу. Із занепадом мусульманських імперій і підйомом беззаперечного панування Британії на субконтиненті наприкінці XVIII - початку XIX століть розвиток індо-ісламської архітектури припинився. Окремі архітектурні елементи знайшли свій шлях до еkleктичного колоніального стилю Британської Індії, іноді також до сучасної ісламської архітектури держав Південної Азії [9].

Основними стилями в північній Індії є стилі Делійського султанату кінця XII століття та стиль імперії Великих Моголів середини XVI століття. Паралельно з цим у менших ісламських імперіях розвивалися різноманітні регіональні стилі. Спільним для всіх є концепція, в значній мірі заснована на перських і середньоазіатських зразках [7].

Щоденна молитва (салат) є одним із «п'яти стовпів» ісламу. Принаймні один раз на тиждень, у п'ятницю, слід звершувати молитву в громаді. З цією метою мечеть (араб. Masjid) служить найважливішою формою ісламської архітектури, яка, на відміну від індуїстського храму, не бере на себе ані космологічно-міфологічної символічної функції, ані представляє резиденцію

божества. Проте в Корані немає фіксованих правил щодо будівництва священних споруд, прямо заборонено лише образне зображення Бога чи людей [12]. Тому ранні мечеті були орієнтовані на зведення будинку пророка Мухаммеда з відкритим двором (сан) і критою молитовною кімнатою (харам) [11]. У стіні молитовної кімнати є ніша (міхраб), яка вказує напрямок молитви (Кібла) на Мекку. Поруч з ним зазвичай знаходиться мінбар, кафедра, з якої проповідник промовляє до зібраних вірних. Ще однією особливістю був мінарет (minar), вежа, з якої муедзин закликає віруючих до молитви. Як запозичення від християнської церкви вперше з'явилося в Сирії у VIII ст. Окрім функції молитовного центру, мечеть також виконує соціальні цілі. Тому часто до комплексу мечеті відносять школу (медресе), кімнати для зустрічей та інші приміщення.

Перша побудована арабами мечеть на Індійському субконтиненті в Банборі (Сінд, Пакистан), датована 727 роком, збереглася як руїна. Її квадратна структура розділена на прямокутний двір, оточений колонадами, і прямокутний колонний зал. Багато рис, характерних для більш пізніх мечетей, ще відсутні. Наприклад, у Банборі відсутній мінарет [13]. Століттями Сінд знаходився на східній периферії ісламських імперій, спочатку загальноісламських халіфатів Омейядів і Аббасидів і, нарешті, імперії Саманідів. На відміну від Персії та Центральної Азії, тут не склалося жодної значної регіональної архітектурної традиції [14]. У Пенджабі, частині імперії Газнавідів на початку XI століття, збереглися лише фрагментарні свідчення архітектури, натхненної моделями Саманідів. Особливостями є купол, який лише набагато пізніше став повноцінним компонентом індійсько-ісламської архітектури. Крім цегли, використаної в Персії, в якості будівельного матеріалу, також використовували споліі зі зруйнованих індуїстських святилищ.

Глибоке поєднання ісламських та індуїстсько-джайнських рис характеризує архітектуру Вест-Індського Гуджарату, незалежного султанату з XIV по XVI століття. Гуджаратські мечеті в плані відповідають типу

придворної мечеті. Колони, портали та мінарети тонко поділені та прикрашені індуїстсько-джайністським впливом. Зі світської архітектури Західної Індії слід відмітити кам'яний орнамент, який зустрічається головним чином у вікнах і балюстрадах (Джалі) і критий балкон на консолі (Джарокха), який використовувався на фасадах. Ювелірні мотиви частково запозичені з неісламського мистецтва, як рослинні вусики у вікнах Джалі мечеті Сіді Сайєд в Ахмедабаді. Багато мечетей включають колонні зали Мандапа з консольними дахами, як-от п'ятнична мечеть Ахмедабаду, завершена в 1424 році, яка є однією з найвидатніших пам'яток Гуджараті [1].

У той час як архітектурні елементи в мечетях Ахмедабада об'єднані в контрастне, але гармонійне ціле, п'ятнична мечеть Чампанера 1450 року демонструє особливо своєрідну суміш стилів. Її планування точно відповідає пропорціям перських придворних мечетей, але нагадує джайнський храм на висоті з відкритою колонною залогою, триповерховим піднятим нефом.

Бенгалія, яка була ісламізована відносно пізно, вийшла у 1338 році як перша провінція з Імперської асоціації Делійського султанату. На неї менше, ніж на інші регіони, вплинула архітектура Делі, тому протягом тривалого періоду незалежності до завоювання Великими Моголами в 1576 році зміг розвинути регіональний стиль під сильним впливом місцевих традицій. Оскільки Бенгалія бідна на поклади каменю, основним будівельним матеріалом була обпалена цегла. У XIII та на початку XIV століть перші храмові стовпи використовувалися для будівництва мечетей на основі раннього султанського стилю та стилю Туглук [17]. Мечеть Велика Адіна 1374 р. в Пандуа (Західна Бенгалія, Східна Індія) відповідає типу індійської придворної мечеті. Однак пізніші мечеті в Пандуа та Гаурі (кордон Індії та Бангладешу) є набагато меншими, компактними будівлями без внутрішнього двору. У випадку особливо дощового літа їх повністю вкривали. Залежно від розміру мечеті один або кілька куполів спираються на опуклі вигнуті дахи. Криволінійна форма даху походить від типових сільських глиняних будинків, які традиційно мали конструкції даху, вкритого пальмовим листям і

виготовленого з вигнутих бамбукових палиць. У декорі індуїстські візерунки замінили орнаментальні форми Делійського султанату. Для облицювання фасадів часто використовували кольорові глазуровані теракотові панелі. Родзинкою стилю бенгальської мечеті є мечеть Чхота Сона в бангладешській частині Гаура, зведена на рубежі XVI ст. [18].

Кашмір перебував під владою ісламу в першій половині XIV століття, але ніколи не був частиною султанату Делі. Тому архітектура Делі практично не вплинула на розвиток архітектури цієї частини Індії. Незалежність Кашміру як султанату закінчилася в 1586 році підпорядкуванням Імперії Великих Моголів. Ніде більше на Індійському субконтиненті ісламська архітектура не була під таким сильним впливом корінних традицій, як у Кашмірі. Багато мечетей важко впізнати як такі, тому що вони були побудовані за зразком індуїстських храмів регіону як компактні кубічні будівлі, рідше як комплекси з кількох таких кубічних будівель, дерев'яних і цегляних. Його опорні колони, здебільшого вигнуті дахи, як і в кашмірських будинках, знаходяться далеко вгорі та мають високу струнку баштову конструкцію, яка побудована за зразком пірамідальних храмових веж Кашміру [14]. Наконечники баштових конструкцій іноді оформлені у вигляді парасолькових корон, які, у свою чергу, можна простежити на Чаттрах стародавніх індійських буддійських ступ. Більші мечеті також містять відкритий кубічний павільйон (Мазіна) з крутими башточками, який бере на себе функцію мінарету [19]. В декорі місцеве різьблення та інкрустація чергуються з розписною настінною плиткою перського походження. Типовим зразком кашмірського стилю є мечеть Шах Хамадан, побудована в 1400 році в Срінагарі (Джамму і Кашмір, Північна Індія). Кашмірські гробниці мало чим відрізняються від мечетей. Лише в період Великих Моголів з'явилися типові риси індо-ісламської архітектури. П'ятнична мечеть Шрінагара, яка в основному в своєму теперішньому вигляді з'явилася в XVII столітті, має великі колони, які оточують внутрішній двір. Пагодоподібні баштові споруди Піштаків, однак, відповідають традиційному національному стилю [20].

На відміну від індуїстів, мусульмани не спалюють своїх померлих, а ховають їх. У той час як могили звичайних людей зазвичай були неприкрашеними та анонімними, впливові особистості, такі як правителі, міністри чи святі, часто отримували монументальні надгробки ще за життя. Розташування підземної кам'яної похоронної камери (qabr) позначає кенотаф (zarīh) у надземній частині (huzrah) гробниці [21]. Оскільки обличчя померлого завжди має бути спрямоване на Мекку (кібла), індо-ісламські мавзолеї також містять міхраб, звернений на захід. Могили важливих святих часто ставали центрами паломництва. Мавзолеї меншого розміру часто виконувалися як так звані гробниці з балдахіном у стилі індусько-джайнського павільйону. Для цього над кенотафом звели стовпчастий дах з напівсферичним або злегка конічним консольним куполом. Такі гробниці з балдахіном можна знайти у великій кількості на могильниках у пакистанському ландшафті Сінд, у тому числі в Чауханді та на північному заході Індії в штаті Раджастхан. Більші гробниці були побудовані з використанням перських рис у кладці. Результатом стали видатні будівлі, деякі з яких належать до найважливіших архітектурних пам'яток Індії [23].

Отже, в розвитку Індії були два суттєві моменти. По-перше, на півночі Індії тривав процес поєднання елементів мусульманської та індійської цивілізацій. Також було сформовано декілька основних видів архітектури індоісламський, та сикхизму.

3.2 Центральна та Південна Індія у середньовічний період

До XII століття ісламська архітектура виступала як відгалуження перської архітектури Близького Сходу, залишалася маргінальним явищем на Індійському субконтиненті. Лише із завоюванням Гурідами північно-індійської рівнини Гангу з 1192 року почалася справжня ера індо-ісламської архітектури. Відповідно до феодального устрою Делійського султанату архітектурні стилі тісно пов'язані з правлячою династією. У ранньому

султанатському періоді переважала Рабська династія (1206–1290) і династія Хілджі (1290–1320). За часів династії Туглук (1320–1413) султанат вперше пережив найбільше розширення, але був значно ослаблений у 1398 році монгольською навалою. У пізній період панували династії Саїдів (1414–1451) і Лоді (1451–1526) [25].

Серед султанів Рабської династії (1206–1290) сполі зруйнованих індуїстських та джайнських храмів широко використовувалися для будівництва мечетей. Тим не менш, ісламські завойовники залишили індуїстських майстрів-будівельників виконувати свої проекти, оскільки індійські каменярі мали набагато більше досвіду в роботі з домашнім каменем, ніж архітектори їхньої батьківщини, які звикли мурувати будівлі. Незважаючи на те, що всі фігуративні прикраси на споліях були видалені та замінені абстрактними візерунками чи віршами з Корану, деталізація фасадного декору мечетей, як це невідомо для сучасних будівель Близького Сходу, демонструє з самого початку безсумнівний індійський вплив [22].

Початком розвитку індо-ісламського мавзолею є гробниця султана Ілтутміша, побудована близько 1236 року в Делі (північна Індія). Кенотаф розташований тут посеред масивного кубоподібного простору, квадратний план якого був перетворений у восьмикутник трубами у формі кільбогена. Як і у випадку з ранніми мечетями, багате пластичне оздоблення гробниці пояснюється залежністю мусульманських будівельників від індуїстських каменярів. Над гробницею Балбана (1280 р.) вперше з'явилося справжнє склепіння [23].

У Делі також восьмикутний план переважав у другій половині XIV століття, як це можна побачити в гробниці міністра Хан-і-Джахана часів Фіруз Шаха. При династії Саїдів у першій половині XV ст. було встановлено тип, який характеризується восьмикутного плану храму [23]. Цей тип представляє мавзолей Мухаммеда-шаха в Делі, в якому закриття купола у вигляді лотоса та декоративного павільйону (Chattris) на аркадному даху вже передбачає деякі риси пізніших могольських мечетей і гробниць.

Як і багато ранніх індійських мечетей, мечеть Кувват аль-Іслам, розпочата в кінці XII століття в Делі (північна Індія), головний архітектурний витвір Рабська династії, була побудована на місці зруйнованої індуїстської або джайнської священної споруди[24]. У найдавнішій частині він має прямокутний двір, який спочатку виник із розширеного храмового району. Стовпи Мандапа використовувалися для колонади, що оточувала двір. Навпаки, до молитовного залу на захід від двору як фасаду згодом була побудована висока аркадна стіна (максура), чиї загострені та кілеві арки чітко змодельовані за моделями Близького Сходу, але все ще були реалізовані в традиційному індійському крагбаувайзе. Середня арка, яка вища і ширша за інші, виконує роль порталу. Конічний висхідний мінарет Кутб Мінар, який також був розроблений як знак перемоги ісламу над «язичниками», датується переважно першою половиною XIII ст. Його кругле розташування послаблює архітектурна деталь у формі зубців зірки або сегментів кола, стилістичний елемент, знайомий зі старих веж перських гробниць [25]. Мечеть Кувват аль-Іслам була розширена в XIII і XIV століттях, додавши два більших прямокутних двору та інші аркові стіни.

Навіть за межами Делі процвітав ранній індо-ісламський стиль арабської династії. Видатним прикладом є мечеть Адхай дін ка Джонпра в Аджмері (Раджастхан, північний захід Індії). Побудована близько 1200 року як придворна мечеть з колонними входами з храмових стовпів, вона також отримала пронизану гостроверху арку Максурса. Опорні квадрати коридорів охоплюють індійські плоскі, ліхтарні та кільцеві стелі. Лише в другій половині XIII століття, в пізній період династії, переважають справжні арки з радіально розташованими каменями [26].

При династії Туглук (1321–1413), яка змогла тимчасово розширити територію влади Делійського султанату на південь і схід від Індії, всі будівлі набули більш суворих, схожих на фортецю рис. Значні мечеті були побудовані особливо під час правління Фіруз Шаха. Стиль періоду Туглук представлений мечеттю Бегумпур в Делі. Завдяки прямокутному внутрішньому дворику з

аркадами він структурно асоціюється з типовою індо-ісламською придворною мечеттю. На західній стороні Мекки звернена до Максури, розроблена як аркада, середня арка видатного, домінуючого порталу (Pishtaq), який піднімається настільки високо, що купол позаду нього залишається невидимим [22].

Мечеть Хірки в Делі порушує традиційну конструкцію дворової мечеті, оскільки вона розділена на чотири криті частини будівлі, кожна з яких має власний двір. Її цитадельний вигляд зумовлений масивними наріжними вежами, високою субструктурою та переважно голими кам'яними стінами, які спочатку були оштукатурені. Декоративні елементи під впливом індуїзму майже повністю зникли в епоху Туглук.

Репрезентативна архітектура в Делі тимчасово зупинилася після завоювання та пограбування міста монгольським завойовником Тимуром у 1398 році. Однак, стиль мечеті в Джаунपुरі (штат Уттар-Прадеш, північна Індія), започаткований мечеттю Бегумпур, став монументальним продовженням [27]. Мечеть Атала, створена на початку XV ст. і більша, побудована близько 1470 р., П'ятнична мечеть (Джама Масджид), мають особливо високу максуру більш ніж вдвічі вище піштака, позначеного злегка розширеними стінами. Він повністю закриває купол ззаду. Консольні кронштейни дворових аркад із пласким дахом і пластичне оздоблення фасадів вказують на вплив індуїзму [28].

У результаті тимчасового відродження Делійського султанату під керівництвом династії Лоді (1451–1526) будівництво мечетей у центрі країни відродилося з деякими нововведеннями. Раніше плоскі куполи тепер були збільшені за допомогою тамбурів і, таким чином, більше підкреслені.

Важливе значення для подальшого розвитку індо-ісламської архітектури мала також зміна форми мінарету, який спочатку був звуженим, як в епоху Туглук, але потім зменшився до циліндра. Одним із головних творів будівництва мечетей у стилі Лоді є мечеть Мот Кі в Делі.

Моголи, які правили північною Індією з 1526 року, а пізніше також центральною та частиною південної Індії, включили в архітектуру мечетей перську культуру їхнього походження [31]. У той же час вони включили неісламські елементи в безпрецедентних масштабах. Першою великою мечеттю періоду Великих Моголів є П'ятнична мечеть у тимчасовій столиці Фатехпур-Сікрі (Уттар-Прадеш, Північна Індія), яка була побудована з 1571 по 1574 рр. за правління Акбара. З одного боку, це ілюструє оригінальний тип мечеті в Перській ісламській архітектурному стилі, а з іншого боку – симбіоз індійських, перських і центральноазіатських будівельних елементів епохи Великих Моголів [30]. Хоча це придворна мечеть, на відміну від попередніх будівель, П'ятнична мечеть та його відкритий двір більше не є архітектурною одиницею. Швидше, стіна кібли на заході виходить за межі прямокутного плану поверху. Сама Беталле поділена на три секції, кожна з яких покрита куполом, причому центральний купол нависає над двома іншими. Кожен купол включає ліпну верхню частину, схожу на квітку лотоса, і ліпну верхню частину.

Характерними для всього стилю Моголів є невеликі орнаментовані павільйони (чатрі), які були перейняті як нововведення зі світської архітектури індуїстських раджпутів в індо-ісламську архітектуру та сходять до парасолькових увінчань буддійських культових будівель класичного періоду. У п'ятничній мечеті Фатехпур-Сікрі вони прикрашають персиком, а в Консольні дахи - дворові аркади із загостреною аркою[29]. Два згодом доданих торбаутен (дарваза) різного розміру в перському стилі забезпечують вхід у двір зі сходу та півдня.

Останньою визначною пам'яткою мечеті Великих Моголів є мечеть Бадшахі, споруджена в 1644 році в Лахорі (Пенджаб, Пакистан). Вона має чотири мінарети в головній будівлі та ще чотири на кутових точках двору, але в іншому тісно дотримується концепції будівництва П'ятничної мечеті Делі. Таким чином, у другій половині сімнадцятого століття, під час правління Аурангзеба, відбувається розпад чітких ліній на користь експансивних,

легковажних форм почав уникати. Слід згадати, що стиль мечеті пізніх Моголів був продовжений у XIX столітті через брак нових інноваційних рішень[28].

Отже, історія середньовічної індійської ісламської архітектури починається зі становленням Делійського султанату. Мінар Кутуб, форт Сірі та Алай Дарваза належать до видатних архітектурних свідчень цього періоду. Архітектура південній Індії не виходила за межі канонів і традицій. Протягом багатьох поколінь зберігалися конструктивні методи, обмежені стійко-балкової системою; не змінювалася манера роботи каменяра і скульптора, продовжавших надихатися творами рук тесляра та столяра.

Архітектура Моголів досягла свого розквіту під правлінням Акбара. Індивідуальні особливості ісламської архітектури виявляються в регламентованій архітектурі мечеті і мавзолею.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження було з'ясовано, виникненням в Індії традиції будівництва із каменю. Потрібно зазначити, що з розвитком кам'яного будівництва в Індії був швидкий розвиток в архітектурі буддизму появою нових

форм і деталей. Був розвиток будівництва в печерах і видобування з скелі храмів та цілих комплексів. Одним з основних форм в архітектурі буддизму є Ступа.

Південно-індійські майстри здавна були знайомі з мистецтвом обробки каменю, особливо граніту, що голосно дзвенить при ударі. В Мадурай можна побачити колони, статуї, жертвні камені, сходи, виготовлені із "співаючого каменю". В умілих руках каменярів граніт після копіткої обробки набував резонуючих властивостей. Після легенького удару, дотику частина блоків починала "гудіти" на низьких октавах, інші чисто й ніжно бриніли, звуки поступово замирали десь у каменів.

Храми в середньовічній Індії були громадськими центрами, де люди збиралися. Це були основні місця навчання мистецтву танцю, музики та війни, де наступні покоління вдосконалювалися в цих мистецтвах. Наприклад, храм Ченнакешава, храм Кумбхешвар тощо, розташовані в Таміл Наду. У середні віки в Південній Індії відбувся чудовий розвиток скульптури. Для оздоблення зовнішньої та внутрішньої частин храмів використовували такі вироби та ідолівські вироби. Іслам (релігія імператорів Великих Моголів) не вірив у поклоніння ідолам, тому мало негативного впливу на середньовічну скульптуру. Але процес виготовлення ідолів почався за кілька годин після Акбари. На кілька годин Джангіра також був приголомшений скульптурою. Ідолі Амара Сінгх і Карана Сінгх були розміщені під Даршаном Джарока у форті Агра. Два величезних кам'яних лева прикрашають ворота палацу Хаті Паур у Фатехпур Сікрі. Але деякий час Аурангзеб знову спостерігає байдужість до розвитку скульптури. На закінчення сказано, що скульптура не постраждала в середньовіччі, через яке скульптура вижила. розвинулися різні аспекти мистецтва, серед яких живопис, скульптура, музичне мистецтво та архітектура займали чільне місце. Різні імператори Моголів більшою чи меншою мірою сприяли розвитку цих мистецтв під час свого правління. Акбар і Шах Джахан в основному протегували цим мистецтвам і представили багато прикладів архітектури під час свого правління. Правителі Великих Моголів проявляли особливий інтерес до

архітектури і побудували багато фортець, гробниць, мечетей, міст і палаців, а також дуже любили садівництво, тому вони побудували багато садів, деякі з яких існують досі. Насправді це була суміш індійського та індійського стилів, як це було в деяких інших областях сучасної культури.

Немає сумніву, що в Індії існували брахманські, буддистські та джайнські стилі, тоді як ісламський вплив поступово проникав у країну з середини сьомого століття. У той же час слід зазначити, що те, що ми зазвичай називаємо ісламським мистецтвом, було не однорідним етнічним і ізольованим стилем, а арабами, персами і турками - послідовниками ісламу із Західної Центральної Азії, Північної Африки та Південно-Західної Європи. Вони привезли з собою мистецтво різних куточків. У цю епоху, завдяки зустрічі з різними стилями староіндійського мистецтва, відповідно до вимог релігії та особистих смаків, були розроблені нові індійські стилі архітектури, які відрізнялися в кожній провінції Джаунпур, Бенгалія, Біджапур, Гуджарат тощо. Архітектура Делі, завдяки великій кількості мусульманського населення, мала сильний ісламський вплив. З іншого боку, місцеві стилі в Джаунпурі та Декані були більш просунутими, тоді як у Бенгалії завойовники не тільки перейняли практику будівництва з цегли, але й прикрашали свої будівлі складно вирізаними та ліпними орнаментами, які були явним наслідуванням індуїстських зразків. Подібним чином у Західній Індії також майже повністю перейняли прекрасний гуджаратський стиль, який створив одні з найкрасивіших будівель у середньовічній Індії. У Кашмірі вони зробили те саме з унікальною дерев'яною архітектурою, яка, мабуть, була поширеною в цій частині Гімалаїв протягом тривалого часу. Стиль, у якому були побудовані деякі з найкрасивіших будівель середньовічної Індії. У Кашмірі вони зробили те саме з унікальною дерев'яною архітектурою, яка, мабуть, була поширеною в цій частині Гімалаїв протягом тривалого часу. Стиль, у якому були побудовані деякі з найкрасивіших будівель середньовічної Індії. У Кашмірі вони зробили те саме з унікальною дерев'яною архітектурою, яка, мабуть, була поширеною в цій частині Гімалаїв протягом тривалого часу.

Кращими зразками делійського стилю є мечеті площі Кутуб. Найвідомішим з них є Кутуб Мінар. Його характерними рисами є прямостоячі вежі, написи, написані красивими літерами, і шматки вапняного матеріалу, що висять під верандами. Мечеть Джабаєтхана в Даргах Нізамуддіна Аулії та Алай Дарваза на Кутуб Мінарі, обидві головні пам'ятки правління Алауддіна, демонструють посилену перевагу мусульманських ідей над ідеями індуїстських архітекторів. Архітектура періоду Туглук втратила пишність, багатство та різноманітність, які характеризували архітектуру Дасів і Халджі. Це просто, просто, Став суворим і правильним. Це було пов'язано з релігійними поглядами Туглуків і відносно поганим управлінням фінансами під час його правління. За часів Саїдів і Лодіса було зроблено зусилля, щоб відродити яскравий стиль епохи Халджі. Але вони були успішними лише в обмеженій мірі, і цей стиль не зміг усунути фатальний результат епохи Туглака.

У багатьох будівлях, які були побудовані в Гуджараті з того часу, як правителі Ахмадшахі зійшли на престол, традиція староіндійського мистецтва залишалася домінуючою, хоча вона була певною мірою видозмінена відповідно до потреб послідовників ісламу.

Таким чином ми бачимо, що, незважаючи на запеклість у політичних відносинах, через зіткнення індуїстської та ісламської цивілізацій у турецько-афганську еру, гармонія та взаєморозуміння генерувалися у сферах суспільства, культури та мистецтва. Ця асоціація розвинулася до безпрецедентних масштабів за часів великого Могола Акбара і не була повністю знищена навіть за часів його наступників і наступних Моголів.

Правителі Гуджарату, Ахмеднагара та Берара були корінного походження. Багато держав, будь то індуїстські чи мусульманські, які процвітали в цей час були у формі місцевих рухів за Але їхні шанси були зруйновані черговим турецьким вторгненням під проводом Бабура.

СПИСОК ВИКОРАСТИНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Chakravarti, Mahadev, *The Concept of Rudra-Śiva Through the Ages*, pp., Motilal Banarsidass Publ., 1986 153-154,
<https://books.google.co.uk/books?id=yMFwMHH4HzMC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>
2. Stein, Burton Arnold, D. (ed.), *A History of India (2nd ed.)*, Oxford: Wiley-Blackwell, (27 April 2010), p. 105
https://books.google.com.ua/books?id=QY4zdTDwMAQC&pg=PA105&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

3. Janice Leoshko . **British Explorations of Buddhism in South Asia.** Published February 28, 2003.
<https://www.routledge.com/Sacred-Traces-British-Explorations-of-Buddhism-in-South-Asia/Leoshko/p/book/9780754601388>
4. Keay, John . **India: A History.** Grove Press. (2000). pp. xx–xxi.
<https://books.google.so/books?id=0IquM4BrJ4YC&printsec=copyright#v=onepage&q&f=false>
5. Murray, H.J.R. **A History of Chess.** Benjamin Press (originally published by Oxford University Press). (1913).
<https://archive.org/details/AHistoryOfChess>
6. Encyclopædia Britannica. "The spread of Hinduism in Southeast Asia and the Pacific". Archived from the original on 16 January 2020. Retrieved
<https://www.britannica.com/topic/Hinduism/The-spread-of-Hinduism-in-Southeast-Asia-and-the-Pacific>
7. Berger et al. Berger, Eugene; Israel, George; Miller, Charlotte; Parkinson, Brian; Reeves, Andrew; Williams. **World History Cultures, States and Society to 1500 (PDF).** University of North Georgia Press. Nadejda 2016, p. 107.
<https://oer.galileo.usg.edu/history-textbooks/2/>
8. Brown, Percy. **Indian Architecture.** Bombay: Taraporevala and co., 1959. <https://archive.org/details/dli.csl.8666>
9. Michell, George. **The Penguin guide to the monuments of India, Vol I.** London: Viking, 1989. <https://www.amazon.co.uk/Penguin-Guide-Monuments-India-Buddhist/dp/0140081445>
10. Tadgell, Christopher. **The History of Architecture in India.** London: Phaidon Press, 1990. <https://www.amazon.co.uk/History-Architecture-India-Christopher-Tadgell/dp/0714829609>
11. Percy Brown, **Indian Architecture (Buddhist and Hindu period),** Taraporevala and sons, Bombay, 1983. <https://www.amazon.in/Indian-Architecture-Buddhist-Hindu-Period/dp/1446510212>
12. Satish Grover, **The Architecture of India (Buddhist and Hindu period),** Vikas publishing House, New Delhi, 1981. <https://archive.org/details/dli.csl.6697>
13. **Early Indian History and the Legacy of D.D. Kosambi** by Romila Thapar. Resonance, June 2011, p. 571
<https://www.ias.ac.in/public/Volumes/reso/016/06/0551-0573.pdf>
14. Jinah Kim . **Buddhist Art and Architecture in India.** LAST REVIEWED: 18 AUGUST 2021.
<https://haa.fas.harvard.edu/people/jinah-kim>

15. Kamrishi Stella Exploring India's Sacred Art, Indira Gandhi National Centre for the Arts, New Delhi. First Indian Edition 1994
<https://www.amazon.in/Exploring-Indias-Sacred-Art-Biographical/dp/8120812085>
16. F. Max Muller [ED] Sacred Books of East Volumes 13, 17 & 20- Vinaya Texts Translated from Pali to English by T. W. Rhys Davids and Hermann Oldenberg Atlantic Publishers New Delhi 1979
<https://www.rct.uk/collection/1142413/the-sacred-books-of-the-east-translated-by-various-scholars-and-edited-by-f-max>
17. Prof. Ramachandra Rao S.K. Encyclopaedia of Indian Iconography, Sri Sat guru Publication New Delhi. 2003
<https://www.abebooks.com/9788170307648/Encyclopaedia-Indian-Iconography-Ramachandra-Rao-8170307643/plp>
18. Sharma. R.C. Interaction Between Brahmanical and Buddhist Art. D.K. Print world, New Delhi
<https://dkprintworld.com/product/interaction-between-brahmanical-and-buddhist-art/>
19. R.S. Singh Hindu Iconography in Tantrayana Buddhism, Ramanad Vidya Bhavan New Delhi 1993
https://julac-hku.primo.exlibrisgroup.com/discovery/fulldisplay?vid=852JULAC_HKU:HKU&docid=alma991028858979703414&lang=en&context=L&adaptor=Local%20Search%20Engine
20. Thomas, Edward J. The History of Buddhist Thought Routledge and Kegan Paul Limited. London 1953
<https://archive.org/details/historyofbuddhis031559mbp>
21. Takakusu Junjiro The Essentials Of Buddhist Philosophy reprint Munshiram Manoharlal Publishers Pvt. Ltd.; New Delhi, India; 2001
https://archive.org/details/essentialsofbuddhistphilosophyjunjirotakakusumlbnum_622_B
22. Tomory Edith. History of Fine Arts In India & the West Orient Longman, Andrapradesh. 1997
<https://www.indianculture.gov.in/ebooks/history-fine-arts-india-and-west>
23. LAMBOURN, ELIZABETH A. "A Self-Conscious Art? Seeing Micro-Architecture in Sultanate South Asia". Muqarnas. (2010).
https://www.academia.edu/380515/A_Self_conscious_Art_Seeing_Micro_Architecture_in_Sultanate_South_Asia
24. British Library Harle. "The Shaking Minarets at Ahmedabad, drawn in 1809", , 1989 429-430
<https://www.scribd.com/document/124487464/eBook#>

25. Parikh, Vibhuti . "The Hajira: A Symbol of Emerging Mughal Power in Gujarat". Proceedings of the Indian History Congress. (2012). 73: 255–260.
<https://www.jstor.org/stable/44156213>
26. Centre, UNESCO World Heritage. "Historic City of Ahmadabad". UNESCO World Heritage Centre. Archived from the original on 2019-09-03. Retrieved 2019-09-26.
<https://web.archive.org/web/20190903221635/https://whc.unesco.org/en/list/1551>
27. "Champaner-Pavagadh". Worldheritagesite.org. Archived from the original on 6 October 2012. Retrieved 23 September 2012.
<https://whc.unesco.org/archive/2013/whc13-37com-20-en.pdf>
28. Lewis, Bernard . The World of Islam. Thames and Hudson, Ltd. pp. (2002). 306.
<https://thamesandhudson.com/world-of-islam-faith-people-culture-9780500276242>
29. Simon Ross Valentine. 'Islam and the Ahmadiyya Jama'at: History, Belief, Practice Hurst Publishers, 2008 p 63
https://books.google.com.ua/books/about/Islam_and_the_Ahmadiyya_Jama_at.html?id=MdRth02Q6nAC&redir_esc=y
30. https://www.sukhasiddhi.org/recordings?gclid=CjwKCAiA3KefBhByEiwAi2LDHAc8GtJt8TN4zyt3ntTAAO7WT8c2F0eTUPz0g2ZIhwMTtcsnIF9TDBoCGX0QAvD_BwE
31. https://asianlegacylibrary.org/?gclid=CjwKCAiA3KefBhByEiwAi2LDHGF3FbDYT4OY_PwEIHVK32YMzxgmuD9dLS1Pbp35KEIV7cHgORRPexoCX5IQAvD_BwE

Додатки
 Додаток А

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Коринчук Олександр Олександрович,
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна
добročесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягти власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

03.09.2019
(дата)

ст. Коринчук
(підпис)

Олександр Коринчук
(ім'я, прізвище)